

**Науково-практичний
коментар Кримінального
кодексу України у двох томах**

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України, який містить постатейний аналіз його положень. Автори акцентують увагу на практичному застосуванні норм кодексу в різних сферах суспільних відносин, зокрема у військовій сфері. Книга охоплює зміни, пов'язані з військовими кримінальними правопорушеннями, та надає практичні рекомендації щодо застосування законодавства в умовах воєнного стану.

Видання розраховане на суддів, працівників правоохоронних органів, практикуючих юристів, студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей, а також усіх, хто цікавиться питаннями правового регулювання в галузі кримінального законодавства в Україні.

ВСТУП

Підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом зобов'язало нашу державу адаптувати національне право до європейського законодавства.

Міжнародні зобов'язання України у сфері протидії корупції призвели до внесення суттєвих змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України) України. При цьому слід наголосити, що український парламент вже ратифікував цілу низку міжнародно-правових конвенцій, які призвели до внесення змін до КК України.

Військове вторгнення російської федерації, що розпочалось у лютому 2014 року, докорінна зміна суспільно-політичної обстановки в нашій державі, вплинули, крім усього іншого, і на зміст КК України.

У зв'язку з початком збройної агресії російської федерації проти України указом Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року на всій території України було запроваджено воєнний стан, який вніс певні особливості у практику застосування діючого законодавства, окреслюючи проталини у практиці застосування норм кодексів при визначенні судами покарань особам, які вчинили військові кримінальні правопорушення під час воєнного стану чи в бойовій обстановці.

В умовах відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та створених нею незаконних військових формувань проти нашої держави, розпочатої у 2014 році, виникла необхідність в додатковій криміналізації дій, пов'язаних:

- з образою честі і гідності військовослужбовця та погрозою вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна військовослужбовця, який здійснює заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації, його близьким родичам чи членам сім'ї;

- з виправдуванням, визнанням правомірною, запереченням збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 році, у тому числі шляхом представлення збройної агресії російської федерації проти України як внутрішнього громадянського конфлікту, виправдуванням, визнанням правомірною, запереченням тимчасової окупації частини території України, а також глорифікації осіб, які здійснювали збройну агресію російської федерації проти України, розпочату у 2014 році, представників збройних формувань російської федерації, іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих російською федерацією, а також представників окупаційної адміністрації російської федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та представників підконтрольних російській федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.

Законом України №2110-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції», прийнятим Верховною Радою України 03 березня 2022 року:

- Розділ XIX Особливої частини КК України було доповнено статтею 435⁻¹ «Образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю»;

- Розділ XX Особливої частини КК України було доповнено статтею 436⁻² «Виправдування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників».

З метою встановлення справедливого покарання для осіб, які співпрацюють з державою-агресором, включаючи підтримку збройних формувань та окупаційних адміністрацій держави-агресора, поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також обмеження доступу таких осіб до посад, пов'язаних із виконанням функцій держа-

ви чи місцевого самоврядування, Верховна Рада України в 2022 році також прийняла ряд законів України, відповідно до яких Розділ I Особливої частини КК України було доповнено:

- статтею 111-1 «Колабораційна діяльність»;
- статтею 111-2 «Пособництво державі-агресору»;
- статтею 114-2 «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану».

В умовах військового вторгнення в Україну агресора вкрай необхідною стало посилення спроможності захисту Вітчизни. Однією з важливих завдань в цьому ракурсі стало визначення обставин, які б виключали кримінальну протиправність діяння в умовах дії режиму воєнного стану, а саме зазначення в кримінальному законодавстві положення стосовно того, що не є кримінальним правопорушенням, вчиненим в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямованим на відсіч та стримування (нейтралізацію) збройної агресії російської федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю та здоров'ю тієї особи, хто посягає, а також заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам фізичних або юридичних осіб або держави Україна, при відсутності ознак катування, та порушення правил ведення війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Для вирішення зазначених питань Верховною Радою України 15 березня 2022 року було прийнято Закон України №2124-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану», яким Розділ VIII Загальної частини КК України було доповнено статтею 43⁻¹ «Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України».

13 грудня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України №2839-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці», яким підвищила міру покарання за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 403 «Невиконання наказу» КК України.

З початком російсько-української війни, розпочалось масове бойове застосування спеціальної військової техніки, військової авіації, військових суден. Разом з тим, визначені чинним КК України види покарань за кримінальні правопорушення пов'язані із порушеннями правил експлуатації бойових чи спеціальних машин, виконання польотів чи підготовки до них, кораблеводіння були надмірно суворими, позбавлені належної альтернативності видів покарання та не враховували обставин та умов, за яких військовослужбовці виконували бойові завдання для відсічі агресора. Чинна редакція статей 415, 416 та 417 КК України не забезпечувала необхідну можливість обрання альтернативних санкцій при призначенні судом покарань під час притягнення до відповідальності військовослужбовців за порушення правил експлуатації бойових чи спеціальних машин, виконання польотів чи підготовки до них, а також – кораблеводіння з урахуванням ступеня тяжкості, вини та інших елементів складу кримінального правопорушення. З метою забезпечення правової визначеності стосовно відповідальності зазначеної категорії військовослужбовців Верховна Рада України 06 вересня 2023 року прийняла Закон України №3380-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінально-виконавчого кодексу України щодо удосконалення положень чинного законодавства в частині кримінальної відповідальності за скоєння військових кримінальних правопорушень, пов'язаних із порушеннями правил експлуатації бойових чи спеціальних машин, виконання польотів чи підготовки до них, кораблеводіння», яким абзац другий частини 1

і 2 статті 415, статті 416, 417 Розділу XX Особливої частини КК України було викладено в новій редакції.

Нині, в умовах російської агресії, перед суб'єктами законотворення постають нові завдання, як в частині кримінально-правового регулювання загально-правових відносин, що виникають між державою і громадянами України та іноземцями, так і в частині регулювання кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, військових кримінальних правопорушень тощо.

15 листопада 2011 року Верховна Рада України декриміналізувала контрабанду товарів шляхом прийняття Закону України №4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» яким, серед іншого, внесла зміни до статті 201 КК України, в зв'язку з чим з 2012 року переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів не стало вважатися контрабандою і кримінальним правопорушенням. Однак це не забезпечувало належну превентивну функцію і не усувало бажання осіб у подальшому займатися протиправною діяльністю та, зрештою, негативно впливало на наповнення бюджету і тим самим звужувало можливість держави достатньою мірою фінансувати потреби як держави, так і окремого громадянина, що підтверджувалося відповідними статистичними даними. Відсутність кримінальної відповідальності за незаконне переміщення товарів (у тому числі підакцизних) через митний кордон України з приховуванням від митного контролю та поза митним контролем, а також за недостовірне декларування товарів сприяло збільшенню у державі сектору тіньової економіки, популяризувало серед підприємців використання у веденні бізнесу незаконних засобів та прийомів.

З метою встановлення кримінальної відповідальності за контрабанду товарів та підакцизних товарів, а також за недостовірне декларування товарів, що призвело або могло призвести до неправомірного зменшення чи звільнення від сплати митних платежів, Верховна Рада України 09 грудня 2023 року прийняла Закон України №3513-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів», яким:

1) були внесені зміни до статей 200, 201-1 Розділу VII Особливої частини КК України (зміни набрали чинності з 01 січня 2024 року);

2) Розділ VII Особливої частини КК України було доповнено:

- статтею 201-3 «Контрабанда товарів» (зміни набрали чинність з 01 липня 2024 року);

- статтею 201-4 «Контрабанда підакцизних товарів» (зміни набрали чинності з 01 січня 2024 року).

Система кримінальних покарань, яка постійно удосконалювалася, обумовлювала перегляд існуючих покарань, які були недостатньо ефективними, матеріально затратними чи морально застарілими, і потребувала доповнення новими видами покарання. Так, статтею 51 КК України визначено перелік покарань, до яких належить арешт. Разом з тим, з моменту введення цього виду покарання впродовж усього часу існували правові, і організаційні проблеми застосування, виконання та відбування арешту (арештні дома до цього часу належним чином не створені, а засуджені до арешту тримаються в арештних домах, що створені при слідчих ізоляторах; статус арештних домів в слідчих ізоляторах є недостатньо врегульованим, а фінансове забезпечення - недостатнім). Водночас, в умовах воєнного стану виникла необхідність у оптимізації слідчих ізоляторів, зокрема, у збільшенні місць за рахунок ліквідації арештних домів, в тому числі для тримання військовополонених у дільницях для тримання військовополонених, згідно з вимогами статті 4 Закону України №3352-XII від 30 червня 1993 року «Про попереднє ув'язнення».

З метою створення нових умов застосування покарання у виді арешту та впровадження нового, альтернативного покарання у виді пробаційного нагляду, що сприятиме гуманізації пенітенціарної системи та розширенню можливостей для виправлення особи без ізоляції від суспільства, Верховна Рада України 23 серпня 2023 року прийняла Закон

України №3342-IX «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань», яким:

1) Розділ X Загальної частини КК України було доповнено статтею 59-1 «Пробаційний нагляд»;

2) статтю 60 «Арешт» Розділу X та статтю 101 «Арешт» Розділу XV Загальної частини КК України було викладено в нових редакціях;

3) внесено зміни до санкцій значної кількості статей КК України.

Протягом останніх десяти років, Україна перебуває у стані війни з російською федерацією. За цей час перед державою постійно постають все нові і нові виклики, пов'язані з необхідністю боронити свою територію та захищати населення від злочинних дій держави-агресора. Особливої актуальності це питання набуло з дня початку широкомасштабних воєнних дій, відколи був запроваджений правовий режим воєнного стану на всій території держави.

Україна щодня бореться як за своє світле майбутнє, так і за майбутнє всього демократичного світу. За цей час, ціною неймовірних зусиль та людських жертв, Україні вдалось здобути низку важливих воєнних перемог, знищивши тисячі окупантів. Водночас, для остаточної перемоги над державою-терористом необхідно докласти ще багато зусиль. Не є секретом, що мобілізаційний ресурс нашого ворога є величезним, а тому перед державою стоїть завдання максимально використовувати всі наявні можливості для відсічі збройної агресії.

Одним із ресурсів, який може бути використаний для посилення обороноздатності держави є особи, які відбувають покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі. Серед цих людей є мотивовані та патріотично налаштовані громадяни, готові спокутувати власну провину перед суспільством на полі бою. У той же час, залучення цих осіб до військової служби вимагало чіткого законодавчого регулювання всіх аспектів, пов'язаних з умовно-достроковим звільненням таких осіб, здійсненням адміністративного нагляду за ними, прийняття їх на військову службу та визначення особливостей її проходження, врегулювання питань соціального і правового захисту таких осіб тощо.

З метою визначення правових та організаційних засад залучення до військової служби громадян, яким призначено покарання за вчинення злочинів у вигляді обмеження волі або позбавлення волі Верховна Рада України 08 травня 2024 року прийняла Закон України №3687-IX «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі в обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності», яким КК України було доповнено статтями 81⁻¹ «Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби» та 336⁻² «Ухилення від прийняття на військову службу за контрактом».

При цьому законодавець визначив, що:

1) умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби за контрактом може бути застосовано судом при наявності двох умов:

- якщо засуджений виявив бажання проходити військову службу за контрактом;

- якщо засуджений відповідає вимогам проходження військової служби за контрактом, визначеним статтею 21⁻⁵ Закону України №2232-ХІІ від 25 березня 1992 року «Про військовий обов'язок і військову службу».

2) умовно-дострокове звільнення від відбування покарання не застосовується:

- до осіб, засуджених за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України (статті 109 - 114⁻² КК України), до засуджених за вчинення умисного вбивства двох або більше осіб, або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, або особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень чи засуджених за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152-156⁻¹, 258-258⁻⁶, частиною 4 статті 286⁻¹, статтею 348 КК України, а

також до засуджених службових осіб, які згідно з підпунктом 1 пункту 3 Примітки до статті 368 КК України займали особливо відповідальне становище.

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України та існуючі численні загрози обороноздатності нашої держави потребували посилення захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, належного виконання громадянами України свого конституційного обов'язку. Згідно статистичних даних, лише упродовж січня-квітня 2024 року органами досудового розслідування та прокурорами було зареєстровано 10584 кримінальних проваджень за статтею 407 КК України «Самовільне залишення військової частини або місця служби» та 7 306 кримінальних проваджень за статтею 408 КК України «Дезертирство». Загалом у провадженні органів досудового розслідування перебуває майже 19000 кримінальних проваджень за скоєння військових кримінальних правопорушень. Проте у чинному кримінальному законодавстві були відсутні правові підстави для можливості звільнення під час дії воєнного стану військовослужбовців Збройних Сил України від кримінальної відповідальності за вперше вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтями 407, 408 КК України, та за умови їх щирого каяття та бажання повернутися до проходження військової служби. Це не дозволяло військовослужбовцям Збройних Сил України продовжити захист суверенітету і територіальної цілісності України від збройної агресії російської федерації.

З метою вдосконалення під час дії воєнного стану кримінального законодавства у сфері злочинів проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби Верховна Рада України 20 серпня 2024 року прийняла Закон України №3902-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану», яким:

- статтю 401 КК України «Поняття військового кримінального правопорушення» було доповнено частиною 5, відповідно до якої особа, яка під час дії воєнного стану вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407, 408 КК України, може бути звільнена від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, якщо вона добровільно звернулася із клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до цієї або іншої військової частини або до місця служби для продовження проходження військової служби та за наявності письмової згоди командира (начальника) військової частини (установи) на продовження проходження такою особою військової служби;

- частину 2 статті 286 «Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності» і частину 1 статті 287 «Розгляд питання про звільнення від кримінальної відповідальності» Кримінального процесуального кодексу України було доповнено нормами, за якими у разі наявності підстави для звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченої частиною 5 КК України, прокурор або суд повинен отримати письмову згоду командира (начальника) військової частини (установи) про можливість продовження проходження військової служби таким підозрюваним або обвинуваченим.

Крім воєнних злочинів, збройними формуваннями російської федерації на території України вчиняються й інші види міжнародних злочинів – злочини проти людяності, а саме системні та масові порушення прав людини з боку держави-агресора.

Разом з тим, положеннями КК України не було передбачено кримінальної відповідальності за злочини проти людяності та за воєнні злочини, що є порушенням звичаєвого, а не договірного міжнародного гуманітарного права. Ці прогалини були зумовлені тим, що від моменту прийняття КК України його положення системно не узгоджувались із сучасним міжнародним правом, зокрема, з положення Римського статуту Міжнародного кримінального суду, які є уособленням останніх напрацювань міжнародного права в частині кримінального переслідування за міжнародні злочини.

Верховна Рада України, з метою імплементації статті 28 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, 09 жовтня 2024 року прийняла Закон України №4012-IX «Про

внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього», яким:

- назву статті 437 КК України було викладено в новій редакції «Злочин агресії»;
- назву статті 438 КК України було викладено в новій редакції «Воєнні злочини»;
- статтю 442 КК України «Геноцид» було викладено в новій редакції;
- Розділ XX Особливої частини КК України було доповнено статтею 442⁻¹ «Злочини проти людяності».

Для удосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав та з метою забезпечення виконання Україною взятих на себе зобов'язань з імплементації Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) щодо подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях та запровадження ефективного механізму притягнення юридичних осіб до відповідальності, який відповідатиме Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, Верховна Рада України 04 грудня 2024 року прийняла Закон України №4111-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав», яким Розділ XIV-1 Загальної частини КК України було доповнено статтею 96⁻¹⁰⁻¹ «Додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру».

З метою запровадження відповідальності за порушення вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту Верховна Рада України 09 січня 2025 року прийняла Закон України №4200-IX «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо запровадження відповідальності за порушення вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту», яким Розділ IX Особливої частини КК України було доповнено статтею 270-2 «Порушення встановлених законодавством вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту».

Розділ IX

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

{Назва розділу IX із змінами, внесеними згідно із Законом № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 255. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній

1. Створення злочинної організації, керівництво такою організацією або її структурними частинами - караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна.
2. Участь у злочинній організації - карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.
3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища, - караються позбавленням волі на строк від восьми до тринадцяти років з конфіскацією майна.
4. Створення злочинної спільноти, тобто об'єднання двох чи більше злочинних організацій, керівництво такою спільнотою - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.
5. Дії, передбачені частинами першою, другою або четвертою цієї статті, вчинені особою, яка здійснює злочинний вплив або є особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі», - караються позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.
6. Звільняється від кримінальної відповідальності особа, крім організатора або керівника злочинної організації, за вчинення злочину, передбаченого частиною другою або третьою цієї статті, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні цього злочину добровільно повідомила про створення злочинної організації або участь у ній та активно сприяла її розкриттю.

Примітка. 1. Під злочинним впливом у цій статті та статтях 255⁻¹, 255⁻³ цього Кодексу слід розуміти будь-які дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності.

2. Під особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі "вора в законі", у цій статті та статтях 255⁻¹, 255⁻³ цього Кодексу слід розуміти особу, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям здійснює злочинний вплив і координує злочинну діяльність інших осіб, які здійснюють злочинний вплив.

{Стаття 255 в редакції Закону № 671-IX від 04.06.2020}

До частини 1.

Коментована стаття визначає кримінально-правову характеристику створення та участі у злочинній організації (спільноті).

Об'єктом кримінального правопорушення є громадська безпека, яка представляє собою стан захищеності людини, суспільства та держави від загроз життю, здоров'ю, правам і майновим цінностям від кримінальних правопорушень.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення за частиною 1 коментованої статті визначена у наступних формах:

- 1) створення злочинної організації;
- 2) керівництво злочинною організацією або її структурними частинами.

Під створенням злочинної організації слід розуміти сукупність дій з організації (формування, заснування) стійкого злочинного об'єднання для заняття злочинною діяльністю. Зазначені дії за своїм змістом близькі до дій з організації кримінального правопорушення і включають підшукування співучасників, об'єднання їхніх зусиль, детальний розподіл між ними обов'язків, складення плану, визначення способів його виконання. Проте основною метою організатора такої організації є утворення стійкого об'єднання осіб для заняття злочинною діяльністю, забезпечення взаємозв'язку між діями всіх учасників останнього, упорядкування взаємодії його структурних частин.

Пленум Верховного Суду України в пункті 10 постанови №13 від 23 грудня 2005 року «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» зазначив наступне: «Злочинну організацію слід вважати утвореною (створеною), якщо після досягнення особами згоди щодо вчинення першого тяжкого чи особливо тяжкого злочину, але до його закінчення об'єднання набуло всіх обов'язкових ознак такої організації. При цьому не має значення, передувала набуттю об'єднанням ознак злочинної організації стадія його існування як організованої групи чи зазначена організація була одразу створена як така. Якщо перший, а також наступні кримінальні правопорушення були вчинені до набуття об'єднанням усіх обов'язкових ознак злочинної організації, ці кримінальні правопорушення за наявності до того підстав необхідно кваліфікувати як такі, що вчинені організованою групою».

Стійкість злочинної організації полягає в її здатності забезпечити стабільність і безпеку свого функціонування, тобто ефективно протидіяти факторам, що можуть її дезорганізувати, як внутрішнім (наприклад, невизнання авторитету або наказів керівника, намагання окремих членів об'єднання відокремитись чи вийти з нього), так і зовнішнім (недотримання правил безпеки щодо дій правоохоронних органів, діяльність конкурентів по злочинному середовищу тощо).

Внутрішніми ознаками стійкості організації є: стабільний склад, тісні стосунки між його учасниками, їх централізоване підпорядкування, єдині для всіх правила поведінки, а також наявність плану злочинної діяльності і чіткий розподіл функцій учасників щодо його досягнення.

Ознаками зовнішньої стійкості злочинної організації можуть бути: встановлення корупційних зв'язків в органах влади; наявність каналів обміну інформацією щодо діяльності конкурентів по злочинному середовищу; створення нелегальних (тіньових) страхових фондів та визначення порядку їх наповнення й використання тощо.

Структура злочинного об'єднання – це його внутрішня побудова, яка визначається відповідною конфігурацією і змістом стійких зв'язків учасників об'єднання та забезпечує психологічну єдність і стабільність останнього.

Ієрархічність злочинної організації полягає у підпорядкованості учасників останньої організатору і забезпечує певний порядок керування таким об'єднанням, а також сприяє збереженню функціональних зв'язків та принципів взаємозалежності його учасників або структурних частин при здійсненні спільної злочинної діяльності.

Набуття організованою групою крім ознак внутрішньої ще й ознак зовнішньої стійкості (за наявності ієрархічної побудови та мети вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів), як правило, свідчить про те, що ця група трансформувалась у злочинну організацію.

В сенсі КК України кримінальне правопорушення визнається вчиненням злочинною організацією, якщо воно скоєне стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп.

Вступ особи до організованої групи чи злочинної організації означає надання цією особою згоди на участь у такому об'єднанні за умови, що вона усвідомлювала факт його існування і підтвердила певними діями реальність своїх намірів.

Керування організованою групою або злочинною організацією полягає у вчиненні сукупності дій, спрямованих на управління їх функціонуванням як стійких об'єднань осіб (забезпечення існування, відповідного рівня організованості, дотримання загальних правил поведінки і дисципліни; вербування нових учасників, розподіл або перерозподіл між ними функціональних обов'язків; планування конкретних кримінальних правопорушень і злочинної діяльності в цілому; організація заходів щодо прикриття останньої; вдосконалення структури об'єднання) та здійснення ними злочинної діяльності (визначення її мети і напрямів, конкретних завдань об'єднання, його структурних частин або окремих учасників, координація їхніх дій; ініціювання здійснення певного виду злочинної діяльності чи вчинення конкретних злочинів тощо). Зазначені дії організаційного характеру можуть здійснюватись у формі віддання наказів, розпоряджень, давання доручень, проведення інструктажів, прийняття звітів про виконання тих чи інших дій, застосування заходів впливу щодо учасників злочинного об'єднання за невиконання наказів і доручень або порушення встановлених у ньому правил поведінки.

Забезпечення фінансування злочинної діяльності злочинної організації може полягати і в організації постачання їй коштів іншими особами, і в безпосередньому його здійсненні. У такий спосіб кошти можуть спрямовуватись на фінансування витрат, пов'язаних як із функціонуванням злочинної організації (придбання автотехнічних засобів, зброї чи іншого майна, оренда приміщення, виплата коштів членам цих об'єднань за виконання ними відповідних функцій, а також винагороди виконавцям та іншим співучасникам кримінальних правопорушень, підкуп представників влади, здійснення розвідувальних заходів, вкладання коштів у незаконну підприємницьку діяльність тощо), так і зі вчиненням конкретного кримінального правопорушення. При цьому слід мати на увазі, що здійснення іншого, крім фінансового (наприклад, матеріально-технічного, інформаційного), забезпечення злочинної діяльності злочинної організації за змістом ч.3 ст.27 КК України не є підставою для визнання особи організатором. Це можливо лише за умови вчинення нею й інших дій, відповідальність за які передбачено зазначеною нормою.

Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони створення злочинної організації є мета вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництво чи координація кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп.

Мотиви злочину можуть бути різними. У більшості випадків це прагнення до наживи, матеріальної вигоди.

Момент закінчення злочину за коментованою статтею настає з моменту фактичного створення такої злочинної організації – тобто, коли досягнуто домовленість про створення стійкого об'єднання осіб для вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, незалежно від того, чи були вчинені ці злочини. Це злочин з формальним складом (або «усіченим складом»), тому він вважається закінченим вже з моменту вчинення всіх дій, що утворюють об'єктивну сторону злочину (створення, керівництво, участь).

Суб'єкт кримінального правопорушення:

1) загальний;

При цьому, якщо особа у віці від 14 до 16 років вчинила кримінальне правопорушення у складі злочинної організації, то вона буде нести відповідальність за ті кримінальні правопорушення, вік яких передбачено кримінальною відповідальністю, а за коментованою статтею нести відповідальності не буде;

2) спеціальний – службова особа (частина 3 коментованої статті).

Особа, яка створює злочинну організацію, може не бути її керівником чи учасником.

Особа, яка створила злочинну організацію з метою вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, або яка керувала такою організацією, підлягає кримінальній відповідальності за всі злочини, вчинені злочинною організацією, якщо вони охоплювалися її умислом. Інші учасники злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за участь у ній, а також за вчинені злочинною організацією злочини, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь.

Суб'єктом кримінального правопорушення, вчиненого організованою групою, може визнаватися лише особа, яка є учасником такого об'єднання, причому не тільки та, котра була одним із виконавців кримінального правопорушення, а й та, котра його готувала. Тому у випадках, коли діяльність організованої групи була припинена на стадії готування злочину чи ця група здійснила готування, а діяння, що становить об'єктивну сторону складу злочину, було виконане не всіма, а одним чи двома її учасниками, суди мають кваліфікувати кримінальне правопорушення як учинене організованою групою.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення характеризується прямим умислом, тобто винна особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння щодо створення злочинної організації, керування злочинною організацією або участі в злочинній організації, а також передбачає, що його дії створюють загрозу громадській безпеці, і бажає настання таких наслідків.

До частини 2.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення за частиною 2 коментованої статті полягає в участі у злочинній організації.

Участь у злочинній організації означає виконання в інтересах такої організації різноманітних дій, здійснення частини функцій організації.

Учасник виконує дії в інтересах організації разом з іншими її учасниками чи самотійно, на його потенційне сприяння розраховують уся організація та окремі її члени.

До частини 3.

Кваліфікаційними ознаками кримінального правопорушення за частиною 3 коментованої статті є вчинення дій, передбачених частиною 1 або 2 цієї статті службовою особою з використанням службового становища.

Поняття «службова особа» визначено в статті 18 КК України.

Використання службовою особою свого службового становища означає, що особа порушує свої повноваження і використовує організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарчі функції для вчинення злочинних дій.

До частини 4.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення за частиною 4 коментованої статті визначена у наступних формах:

1) створення злочинної спільноти, тобто об'єднання двох чи більше злочинних організацій;

Злочинна спільнота – це стійке, заздалегідь організоване об'єднання двох або більше злочинних організацій (або їх структурних частин), що діють спільно для вчинення тяжких/особливо тяжких злочинів та координації злочинної діяльності інших осіб, з чітко визначеною ієрархією та розподілом функцій;

Її основна відмінність від організованої групи – масштаби, складність структури, іноді й наявність «злочинців у законі» як ідеологічних лідерів;

Дії по створенню злочинної спільноти включають попередню змову, об'єднання двох чи більше злочинних організацій, підшукування співучасників, об'єднання їхніх зусиль, детальний розподіл між ними обов'язків та визначення способів їх виконання, створення плану, ієрархію, стійкість, спільну злочинну мету;

2) керівництво такою спільнотою;

Керівництво передбачає виконання організаційно-розпорядчих функцій стосовно цієї спільноти в цілому чи її структурних підрозділів.

До частини 5.

Кваліфікаційними ознаками частини 5 коментованої статті є вчинення дій, передбачених частинами 1, 2 або 4 цієї статті, вчинені; особою, яка здійснює злочинний вплив; або є особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі».

Згідно пункту 1 Примітки до коментованої статті під злочинним впливом слід розуміти будь-які дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності.

Пунктом 2 Примітки до коментованої статті визначено, що під особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі», слід розуміти особу, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям здійснює злочинний вплив і координує злочинну діяльність інших осіб, які здійснюють злочинний вплив.

До частини 6.

Законодавець визначив, що звільняється від кримінальної відповідальності особа, крім організатора або керівника злочинної організації, за вчинення злочину, передбаченого частиною 2 або 3 коментованої статті, якщо вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні цього злочину добровільно повідомила про створення злочинної організації або участь у ній та активно сприяла її розкриттю.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ.....	9
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА.....	14
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	14
Стаття 1. Завдання Кримінального кодексу України.....	14
Стаття 2. Підстава кримінальної відповідальності.....	16
Розділ II ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	17
Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність.....	17
Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі.....	19
Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі.....	20
Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінального правопорушення, вчиненого на території України.....	21
Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України.....	25
Стаття 8. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України.....	25
Стаття 9. Правові наслідки засудження особи за межами України.....	28
Стаття 10. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами.....	29
Розділ III КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЙОГО ВИДИ ТА СТАДІЇ.....	30
Стаття 11. Поняття кримінального правопорушення.....	30
Стаття 12. Класифікація кримінальних правопорушень.....	31
Стаття 13. Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення.....	32
Стаття 14. Готування до кримінального правопорушення.....	33
Стаття 15. Замах на кримінальне правопорушення.....	34
Стаття 16. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення.....	35
Стаття 17. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні.....	36
Розділ IV ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ).....	37
Стаття 18. Суб'єкт кримінального правопорушення.....	37
Стаття 19. Осудність.....	40
Стаття 20. Обмежена осудність.....	42
Стаття 21. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.....	43
Стаття 22. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.....	43
Розділ V ВІНА ТА ЇЇ ФОРМИ.....	45
Стаття 23. Вина.....	45
Стаття 24. Умисел і його види.....	46
Стаття 25. Необережність та її види.....	47
Розділ VI СПІВУЧАСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВОПОРУШЕННІ.....	48
Стаття 26. Поняття співучасті.....	48
Стаття 27. Види співучасників.....	49

Стаття 28. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією	51
Стаття 29. Кримінальна відповідальність співучасників	54
Стаття 30. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації	55
Стаття 31. Добровільна відмова співучасників	56
Стаття 31 ¹ . Кримінальна відповідальність військових командирів, інших осіб, які фактично діють як військові командири, та інших начальників	58
Розділ VII ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	60
Стаття 32. Повторність кримінальних правопорушень	60
Стаття 33. Сукупність кримінальних правопорушень	62
Стаття 34. Рецидив кримінальних правопорушень	63
Стаття 35. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву кримінальних правопорушень	64
Розділ VIII ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ КРИМІНАЛЬНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ	65
Стаття 36. Необхідна оборона	65
Стаття 37. Уявна оборона	68
Стаття 38. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення	69
Стаття 39. Крайня необхідність	71
Стаття 40. Фізичний або психічний примус	73
Стаття 41. Виконання наказу або розпорядження	74
Стаття 42. Діяння, пов'язане з ризиком	76
Стаття 43. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації	78
Стаття 43 ¹ . Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України	80
Розділ ІХ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	82
Стаття 44. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності	82
Стаття 45. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям	83
Стаття 46. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим	85
Стаття 47. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки	87
Стаття 48. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки	88
Стаття 49. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності	90
Розділ Х ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВИДИ	93
Стаття 50. Поняття покарання та його мета	93
Стаття 51. Види покарань	95
Стаття 52. Основні та додаткові покарання	96
Стаття 53. Штраф	98
Стаття 54. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу	101
Стаття 54 ¹ . Позбавлення державної нагороди України	102
Стаття 55. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	103
Стаття 56. Громадські роботи	106
Стаття 57. Виправні роботи	107

Стаття 58. Службові обмеження для військовослужбовців	108
Стаття 59. Конфіскація майна	110
Стаття 59-1. Пробаційний нагляд.....	111
Стаття 60. Арешт	114
Стаття 61. Обмеження волі	116
Стаття 62. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців	117
Стаття 63. Позбавлення волі на певний строк	121
Стаття 64. Довічне позбавлення волі	123
Розділ XI ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ.....	124
Стаття 65. Загальні засади призначення покарання	124
Стаття 66. Обставини, які пом'якшують покарання.....	126
Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання	127
Стаття 68. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті	129
Стаття 69. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.....	131
Стаття 69 ¹ . Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання	134
Стаття 69-2. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, у випадках укладання угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією.....	135
Стаття 70. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень	137
Стаття 71. Призначення покарання за сукупністю вироків	139
Стаття 72. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення, домашнього арешту	141
Стаття 73. Обчислення строків покарання	143
Розділ XII ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ	144
Стаття 74. Звільнення від покарання та його відбування	144
Стаття 75. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.....	151
Стаття 76. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням.....	153
Стаття 77. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням	156
Стаття 78. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.....	158
Стаття 79. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років	160
Стаття 80. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.....	161
Стаття 81. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання	165
Стаття 81-1. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби	168
Стаття 82. Заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким.....	176
Стаття 83. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.....	179
Стаття 84. Звільнення від покарання за хворобою	180
Стаття 84 ¹ . Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого	182
Стаття 85. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.....	183
Стаття 86. Амністія.....	185
Стаття 87. Помилування	187
Розділ XIII СУДИМІСТЬ.....	189

Стаття 88. Правові наслідки судимості	189
Стаття 89. Строки погашення судимості.....	190
Стаття 90. Обчислення строків погашення судимості	192
Стаття 91. Зняття судимості	194
Розділ XIII⁻¹. ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ	194
Стаття 91 ⁻¹ . Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.....	194
Розділ XIV ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ	196
Стаття 92. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.....	196
Стаття 93. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру	197
Стаття 94. Види примусових заходів медичного характеру	198
Стаття 95. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру	200
Стаття 96. Примусове лікування	201
Стаття 96 ⁻¹ . Спеціальна конфіскація	202
Стаття 96 ⁻² . Випадки застосування спеціальної конфіскації	204
Розділ XIV⁻¹ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	207
Стаття 96 ⁻³ . Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру	207
Стаття 96 ⁻⁴ . Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру	212
Стаття 96 ⁻⁵ . Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру	216
Стаття 96 ⁻⁶ . Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.....	218
Стаття 96 ⁻⁷ . Штраф, що накладається на юридичну особу	219
Стаття 96 ⁻⁸ . Конфіскація майна	221
Стаття 96 ⁻⁹ . Ліквідація	221
Стаття 96 ⁻¹⁰ . Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру	222
Стаття 96 ⁻¹⁰⁻¹ . Додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру....	224
Стаття 96 ⁻¹¹ . Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень	231
Розділ XV ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	232
Стаття 97. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.....	232
Стаття 98. Види покарань	233
Стаття 99. Штраф.....	235
Стаття 100. Громадські та виправні роботи	236
Стаття 101. Пробаційний нагляд	237
Стаття 102. Позбавлення волі на певний строк	237
Стаття 103. Призначення покарання.....	238
Стаття 104. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.....	240
Стаття 105. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.....	240
Стаття 106. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності	242
Стаття 107. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання	243
Стаття 108. Погашення та зняття судимості	244
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА.....	246

Розділ I КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	246
Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.....	246
Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.....	248
{Статтю 110 ¹ виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}.....	250
Стаття 110 ² . Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.....	250
Стаття 111. Державна зрада.....	253
Стаття 111 ¹ . Колабораційна діяльність.....	255
Стаття 111 ² . Пособництво державі-агресору.....	267
Стаття 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча.....	271
Стаття 113. Диверсія.....	273
Стаття 114. Шпигунство.....	276
Стаття 114 ¹ . Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.....	277
Стаття 114 ² . Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.....	278
Розділ II КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ.....	282
Стаття 115. Умисне вбивство.....	282
Стаття 116. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.....	287
Стаття 117. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.....	289
Стаття 118. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.....	290
Стаття 119. Вбивство через необережність.....	291
Стаття 120. Доведення до самогубства.....	292
Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження.....	294
Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.....	298
Стаття 123. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання.....	299
Стаття 124. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.....	300
Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження.....	302
Стаття 126. Побої і мордування.....	303
Стаття 126-1. Домашнє насильство.....	305
Стаття 127. Каткування.....	307
Стаття 128. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.....	311
Стаття 129. Погроза вбивством.....	312
Стаття 130. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.....	313
Стаття 131. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.....	315
Стаття 132. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.....	316
Стаття 133. Зараження венеричною хворобою.....	318
Стаття 134. Незаконне проведення абортів або стерилізації.....	320

Стаття 135. Залишення в небезпеці.....	323
Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.....	324
Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.....	326
Стаття 138. Незаконна лікувальна діяльність.....	328
Стаття 139. Ненадання допомоги хворому медичним працівником.....	329
Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником.....	331
Стаття 141. Порушення прав пацієнта.....	333
Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною.....	335
Стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини.....	337
Стаття 144. Насильницьке донорство.....	340
Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці.....	342
Розділ III КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ.....	343
Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.....	343
Стаття 146 ¹ . Насильницьке зникнення.....	346
Стаття 147. Захоплення заручників.....	349
Стаття 148. Підміна дитини.....	350
Стаття 149. Торгівля людьми.....	351
Стаття 150. Експлуатація дітей.....	356
Стаття 150 ¹ . Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.....	359
Стаття 151. Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги.....	361
{Статтю 151 ¹ виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}	363
Стаття 151 ² . Примушування до шлюбу.....	363
Розділ IV КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ.....	365
Стаття 152. Зґвалтування.....	365
Стаття 153. Сексуальне насильство.....	369
Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок.....	370
Стаття 155. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку.....	373
Стаття 156. Розбещення неповнолітніх.....	375
Стаття 156 ¹ . Домагання дитини для сексуальних цілей.....	376
Розділ V КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	379
Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача.....	379
Стаття 158. Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців.....	382
Стаття 158 ¹ . Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі.....	384
Стаття 158 ² . Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму.....	387
Стаття 158 ³ . Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення,	

пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму	389
Стаття 159. Порухення таємниці голосування	392
Стаття 159 ¹ . Порухення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму	393
Стаття 160. Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму	397
Стаття 161. Порухення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної, регіональної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками	400
Стаття 162. Порухення недоторканності житла	402
Стаття 163. Порухення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер	404
Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей	407
Стаття 165. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків	409
Стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування	410
Стаття 167. Зловживання опікунськими правами	411
Стаття 168. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння)	412
Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)	414
Стаття 170. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій	416
Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів	417
Стаття 172. Грубе порушення законодавства про працю	420
Стаття 173. Грубе порушення угоди про працю	423
Стаття 174. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку	424
Стаття 175. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат	426
Стаття 176. Порухення авторського права і суміжних прав	428
Стаття 177. Порухення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію	432
Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків	435
Стаття 179. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь	436
Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду	437
Стаття 181. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів	440
Стаття 182. Порухення недоторканності приватного життя	441
Стаття 183. Порухення права на отримання освіти	444
Стаття 184. Порухення права на безоплатну медичну допомогу	446
Розділ VI КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ	449
Стаття 185. Крадіжка	449
Стаття 186. Грабіж	455
Стаття 187. Розбій	461
{Статтю 188 виключено на підставі Закону № 270-VI від 15.04.2008}	467
Стаття 188 ¹ . Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання	467
Стаття 189. Вимагання	470
Стаття 190. Шахрайство	475
Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	480
Стаття 192. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою	484

Стаття 193. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї	485
Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна	488
Стаття 194 ¹ . Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики	490
Стаття 195. Погроза знищення майна	493
Стаття 196. Необережне знищення або пошкодження майна	493
Стаття 197. Порухення обов'язків щодо охорони майна	495
Стаття 197 ¹ . Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво	495
Стаття 198. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом	503
Розділ VII КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	504
Стаття 199. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, що існують у паперовій формі, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів	504
Стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення	507
Стаття 201. Контрабанда культурних цінностей і зброї	510
Стаття 201 ¹ . Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев	516
Стаття 201 ² . Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги	519
Стаття 201 ³ . Контрабанда товарів	523
Стаття 201 ⁴ . Контрабанда підакцизних товарів	527
{Статтю 202 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}	531
{Статтю 203 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}	531
Стаття 203 ¹ . Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва	531
Стаття 203 ² . Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей	533
Стаття 204. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів	536
{Статтю 205 виключено на підставі Закону № 101-IX від 18.09.2019}	538
Стаття 205 ¹ . Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб - підприємців	538
Стаття 206. Протидія законній господарській діяльності	541
Стаття 206 ² . Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації	545
{Статтю 207 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}	547
{Статтю 208 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}	547
Стаття 209. Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом	547
Стаття 209 ¹ . Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення	553
Стаття 210. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням	558
Стаття 211. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону	562
Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)	564

Стаття 212 ¹ . Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	576
Стаття 213. Порухення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом.....	582
<i>{Статтю 214 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	584
<i>{Статтю 215 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	584
<i>{Статтю 216 виключено на підставі Закону № 1965-IX від 15.12.2021}</i>	584
<i>{Статтю 217 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	584
<i>{Статтю 218 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	584
Стаття 218 ¹ . Доведення банку до неплатоспроможності	584
Стаття 219. Доведення до банкрутства.....	587
<i>{Статтю 220 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	590
Стаття 220 ¹ . Порухення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності	590
Стаття 220 ² . Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи	594
<i>{Статтю 221 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	597
Стаття 222. Шахрайство з фінансовими ресурсами	597
Стаття 222 ¹ . Маніпулювання на організованих ринках	600
Стаття 222 ² . Маніпулювання на енергетичному ринку.....	603
<i>{Статтю 223 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	606
Стаття 223 ¹ . Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів.....	606
<i>{Статтю 223² виключено на підставі Закону № 738-IX від 19.06.2020}</i>	611
Стаття 224. Виготовлення, збут та використання підроблених цінних паперів (крім державних цінних паперів)	611
<i>{Статтю 225 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	613
<i>{Статтю 226 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	613
Стаття 227. Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції	613
<i>{Статтю 228 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	616
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару.....	616
<i>{Статтю 230 виключено на підставі Закону № 669-IV від 03.04.2003}</i>	620
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю.....	620
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках.....	622
Стаття 232 ¹ . Незаконне використання інсайдерської інформації.....	627
Стаття 232 ² . Приховування інформації про діяльність емітента.....	631
Стаття 232 ³ . Незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів	634
Стаття 233. Незаконна приватизація державного, комунального майна.....	638
<i>{Статтю 234 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	642
<i>{Статтю 235 виключено на підставі Закону № 4025-VI від 15.11.2011}</i>	642
<i>{Розділ VII^A втратив чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010}</i>	642
Розділ VIII КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ.....	642
Стаття 236. Порухення правил екологічної безпеки	642
Стаття 237. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення.....	645
Стаття 238. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.....	646
Стаття 239. Забруднення або псування земель	649

Стаття 239 ¹ . Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель.....	651
Стаття 239 ² . Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах	655
Стаття 240. Порухення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин	657
Стаття 240 ¹ . Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину	661
Стаття 241. Забруднення атмосферного повітря.....	664
Стаття 242. Порухення правил охорони вод.....	667
Стаття 243. Забруднення моря.....	670
Стаття 244. Порухення законодавства про континентальний шельф України	673
Стаття 245. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу	676
Стаття 246. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу.....	678
Стаття 247. Порухення законодавства про захист рослин	680
Стаття 248. Незаконне полювання	682
Стаття 249. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом	686
Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів	689
Стаття 251. Порухення ветеринарних правил.....	690
Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду	692
Стаття 253. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля	694
Стаття 254. Безгосподарське використання земель.....	697

Примітка: Кримінальний кодекс України, закони, кодекси, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні декларації, договори, угоди, конвенції, постанови Пленуму Верховного Суду України, інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, накази Генерального прокурора України, Офісу Генерального прокурора, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України, Міністерства оборони України, Координаційного центру з надання правової допомоги, які наведені в даному Науково-практичному коментарі, використані з офіційних сайтів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду, Офісу Генерального прокурора, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України, Міністерства оборони України, Координаційного центру з надання правової допомоги.

ЗМІСТ

Розділ IX КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	3
Стаття 255. Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній	3
Стаття 255 ⁻¹ . Встановлення або поширення злочинного впливу	8
Стаття 255 ⁻² . Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці)	10
Стаття 255 ⁻³ . Звернення за застосуванням злочинного впливу	12
Стаття 256. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності	13
Стаття 257. Бандитизм	15
Стаття 258. Терористичний акт	18
Стаття 258 ⁻¹ . Втягнення у вчинення терористичного акту	22
Стаття 258 ⁻² . Публічні заклики до вчинення терористичного акту	24
Стаття 258 ⁻³ . Створення терористичної групи чи терористичної організації	26
Стаття 258 ⁻⁴ . Сприяння вчиненню терористичного акту, проходження навчання тероризму	29
Стаття 258 ⁻⁵ . Фінансування тероризму	31
Стаття 258 ⁻⁶ . Перетинання державного кордону України з терористичною метою	35
Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності	37
Стаття 260. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань	39
Стаття 261. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення	42
Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем	45
Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами	47
Стаття 263 ⁻¹ . Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв	50
Стаття 264. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів	51
Стаття 265. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами	52
Стаття 265 ⁻¹ . Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію	56
Стаття 266. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали	58
Стаття 267. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами	59
Стаття 267 ⁻¹ . Порушення вимог режиму радіаційної безпеки	61
Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини	63
Стаття 269. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин	66
Стаття 270. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки	68
Стаття 270 ⁻¹ . Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства	70
Стаття 270-2. Порушення встановлених законодавством вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту	73

Розділ X КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	77
Стаття 271. Порухення вимог законодавства про охорону праці.....	77
Стаття 272. Порухення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою	80
Стаття 273. Порухення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах	83
Стаття 274. Порухення правил ядерної або радіаційної безпеки	85
Стаття 275. Порухення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.....	87
Розділ XI КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ.....	89
Стаття 276. Порухення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту	89
Стаття 276 ⁻¹ . Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин	92
Стаття 277. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів	94
Стаття 278. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна	96
Стаття 279. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства	98
Стаття 280. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків	101
Стаття 281. Порухення правил повітряних польотів.....	104
Стаття 282. Порухення правил використання повітряного простору	106
Стаття 283. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда.....	108
Стаття 284. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха.....	110
Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден	111
Стаття 286. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами	113
Стаття 286 ⁻¹ . Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння.....	115
Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.....	118
Стаття 288. Порухення нормативно-правових актів, норм і правил, що стосуються забезпечення дорожнього руху.....	121
Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом	123
Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу	126
Стаття 291. Порухення чинних на транспорті правил.....	127
Стаття 292. Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів.....	129
Розділ XII КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ	132
Стаття 293. Групове порушення громадського порядку	132
Стаття 294. Масові заворушення.....	134
Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку	136
Стаття 296. Хуліганство.....	137
Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого.....	141

Стаття 298. Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини	145
Стаття 298 ⁻¹ . Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду	148
Стаття 299. Жорстоке поводження з тваринами	150
Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію	154
Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів	157
Стаття 301 ⁻¹ . Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження	160
Стаття 301 ⁻² . Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи	164
Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво	166
Стаття 303. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією	169
Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність	172
Розділ XIII КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	175
Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів	175
Стаття 306. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів	179
Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	182
Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	187
Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту	190
Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель	195
Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів	197
Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	202
Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням	206
Стаття 314. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	210
Стаття 315. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	213
Стаття 316. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів	216
Стаття 317. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	217

Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.....	220
Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин	223
Стаття 320. Порухення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.....	226
Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.....	230
Стаття 321 ⁻¹ . Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів.....	234
Стаття 321 ⁻² . Порухення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів.....	239
Стаття 322. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів.....	242
Стаття 323. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу	244
Стаття 324. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів	247
Стаття 325. Порухення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням	248
Стаття 326. Порухення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами.....	251
Стаття 327. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції.....	253
Розділ XIV КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ.....	255
Стаття 328. Розголошення державної таємниці.....	255
Стаття 329. Втрати документів, що містять державну таємницю	260
Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни	262
<i>{Статтю 331 виключено на підставі Закону № 1723-IV від 18.05.2004}</i>	264
Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України	264
Стаття 332 ⁻¹ . Порухення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї	268
Стаття 332 ⁻² . Незаконне перетинання державного кордону України.....	272
Стаття 333. Порухення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю	276
Стаття 334. Порухення правил міжнародних польотів	279
Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу.....	281
Стаття 336. Ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період	282
Стаття 336 ⁻¹ . Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації.....	286
Стаття 336 ⁻² . Ухилення від прийняття на військову службу за контрактом.....	288
Стаття 337. Ухилення від військового обліку або навчальних (спеціальних) зборів	290

Розділ XV КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ТА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ.....	294
Стаття 338. Наруга над державними символами	294
Стаття 339. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні	296
Стаття 340. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій.....	297
Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд.....	300
Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.....	302
Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця.....	306
Стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча.....	309
Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.....	311
Стаття 345 ⁻¹ . Погроза або насильство щодо журналіста	315
Стаття 346. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча.....	320
Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця.....	323
Стаття 347 ⁻¹ . Умисне знищення або пошкодження майна журналіста	326
Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця	330
Стаття 348 ⁻¹ . Посягання на життя журналіста.....	333
Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника.....	336
Стаття 349 ⁻¹ . Захоплення журналіста як заручника	338
Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок	340
Стаття 351. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради.....	343
Стаття 351 ⁻¹ . Перешкоджання діяльності органу державного фінансового контролю, Рахункової палати, члена Рахункової палати.....	346
Стаття 351 ⁻² . Перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	349
Стаття 352. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок	352
Стаття 353. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи	354
Стаття 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації	356
Стаття 355. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань	361
Стаття 356. Самоправство.....	365
Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження	367
Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів	370
Стаття 359. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації	377

Стаття 360. Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі	379
Розділ XVI КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ	383
Стаття 361. Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж	383
Стаття 361 ⁻¹ . Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут.....	387
Стаття 361 ⁻² . Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.....	390
<i>{Статтю 361⁻³ виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}</i>	392
<i>{Статтю 361⁻⁴ виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}</i>	392
Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї	392
<i>{Статтю 362⁻¹ виключено на підставі Закону № 767-VII від 23.02.2014}</i>	395
Стаття 363. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється	395
Стаття 363 ⁻¹ . Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.....	397
Розділ XVII КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	399
Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем	399
Стаття 364 ⁻¹ . Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми	403
Стаття 364 ⁻² . Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата України	406
Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу	409
<i>{Статтю 365⁻¹ виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}</i>	411
Стаття 365 ⁻² . Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги	411
Стаття 365 ⁻³ . Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей.....	416
Стаття 366. Службове підроблення.....	419
<i>{Статтю 366⁻¹ виключено на підставі Закону № 1074-IX від 04.12.2020}</i>	420
Стаття 366 ⁻² . Декларування недостовірної інформації.....	420
Стаття 366 ⁻³ . Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	423
Стаття 367. Службова недбалість.....	425
Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою	427
<i>{Стаття 368⁻¹ втратила чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010}</i>	431
<i>{Статтю 368⁻² виключено на підставі Закону № 3233-IX від 13.07.2023}</i>	431

Стаття 368 ³ . Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми	431
Стаття 368 ⁴ . Підкуп особи, яка надає публічні послуги	435
Стаття 368 ⁵ . Незаконне збагачення	440
Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі	443
<i>{Стаття 369¹ втратила чинність на підставі Закону № 2808-VI від 21.12.2010}</i>	447
Стаття 369 ² . Зловживання впливом	447
Стаття 369 ³ . Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань	450
Стаття 370. Провокація підкупу	454
Розділ XVIII КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ	457
Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою	457
Стаття 372. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності	465
Стаття 373. Примушування давати показання	467
Стаття 374. Порухення права на захист	470
<i>{Статтю 375 виключено на підставі Закону № 3233-IX від 13.07.2023}</i>	477
Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів	477
Стаття 376 ¹ . Незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя	484
Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного	490
Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного	497
Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя	502
Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист	508
Стаття 381. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист	512
<i>{Статтю 381¹ виключено на підставі Закону № 1697-VII від 14.10.2014}</i>	518
Стаття 382. Невиконання судового рішення	518
Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення	526
Стаття 384. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу	529
Стаття 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків	535
Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку	541
Стаття 387. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування	546
Стаття 388. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації	550
Стаття 389. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі	555
Стаття 389 ¹ . Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості	559
Стаття 389 ² . Злісне ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт	562
Стаття 390. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі	563
Стаття 390 ¹ . Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників	567
Стаття 391. Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань	570

Стаття 392. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань.....	571
Стаття 393. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти.....	573
Стаття 394. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу	575
Стаття 395. Порухення правил адміністративного нагляду.....	577
Стаття 396. Приховування злочину	579
Стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи	580
Стаття 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи	586
Стаття 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи	590
Стаття 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги	594
Стаття 400 ¹ . Представництво в суді без повноважень.....	597
Розділ XIX КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ)	599
Стаття 401. Поняття військового кримінального правопорушення.....	599
Стаття 402. Непокора	604
Стаття 403. Невиконання наказу	607
Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків	609
Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника.....	612
Стаття 406. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості.....	616
Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби	619
Стаття 408. Дезертирство.....	623
Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом.....	627
Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.....	630
Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна	636
Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження військового майна.....	640
Стаття 413. Втрата військового майна.....	642
Стаття 414. Порушення правил поведінки зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.....	645
Стаття 415. Порушення правил водіння або експлуатації машин.....	648
Стаття 416. Порушення правил польотів або підготовки до них	651
Стаття 417. Порушення правил кораблеводіння.....	653
Стаття 418. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання	655
Стаття 419. Порушення правил несення прикордонної служби.....	658
Стаття 420. Порушення правил несення бойового чергування	660
Стаття 421. Порушення статутних правил внутрішньої служби.....	662
Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості.....	665
{Статтю 423 виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}.....	667
{Статтю 424 виключено на підставі Закону № 746-VII від 21.02.2014}.....	667
Стаття 425. Недбале ставлення до військової служби	668
Стаття 426. Бездіяльність військової влади.....	670
Стаття 426 ¹ . Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень.....	673
Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни.....	676

Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля	677
Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю	679
Стаття 430. Добровільна здача в полон	680
Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні	683
Стаття 432. Мародерство	684
Стаття 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій	685
Стаття 434. Погане поводження з військовополоненими	687
Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею	689
Стаття 435 ⁻¹ . образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю	692
Розділ XX КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ	694
Стаття 436. Пропаганда війни	694
Стаття 436 ⁻¹ . виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів	696
Стаття 436 ⁻² . виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників	701
Стаття 437. Злочин агресії	705
Стаття 438. Воєнні злочини	708
Стаття 439. Застосування зброї масового знищення	717
Стаття 440. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення	721
Стаття 441. Екоцид	723
Стаття 442. Геноцид	725
Стаття 442 ⁻¹ . Злочини проти людяності	729
Стаття 443. Посягання на життя представника іноземної держави	735
Стаття 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист	737
Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала	738
Стаття 446. Піратство	741
Стаття 447. Найманство	743
ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	746
Розділ I	746
Розділ II	747

Примітка: Кримінальний кодекс України, закони, кодекси, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні декларації, договори, угоди, конвенції, постанови Пленуму Верховного Суду України, інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, накази Генерального прокурора України, Офісу Генерального прокурора, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України, Міністерства оборони України, Координаційного центру з надання правової допомоги, які наведені в даному Науково-практичному коментарі, використані з офіційних сайтів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховного Суду, Офісу Генерального прокурора, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України, Міністерства оборони України, Координаційного центру з надання правової допомоги.

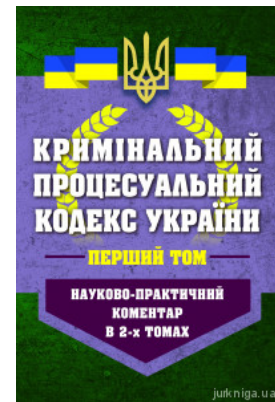
Книги, які можуть вас зацікавити

Кримінальний кодекс України

Кримінальний процесуальний кодекс України

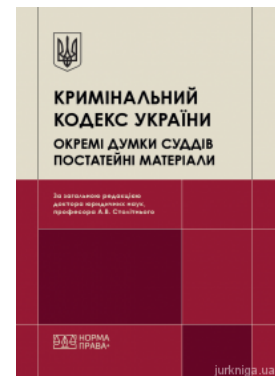
Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України у двох томах

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Кримінальний процесуальний кодекс України з постійними матеріалами практики Конституційного Суду України, Верховного Суду України та Верховного...

Кримінальний кодекс України. Okремi думки суддiв. Постатейнi матерiали

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)